

Bæredygtig boligarkitektur skal have større fokus på brugerne

Indlæg af Jan Johansson, KEA - Københavns Erhvervsakademi

En ph.d.-afhandling, jeg har udført ved CINARK under Kunstakademiet Arkitektskole, ser på om bæredygtighed fungerer for brugerne i 3 almene boligbebyggelser i Danmark, hver med forskellig intention om bæredygtighed. Resultatet kan jeg røbe med det samme - bæredygtighed har det vanskeligt.

HVEM ER MED I UNDERSØGELSEN?

Interessen er faldet på at interviewe bebyggelsernes beboere, driftspersonale og driftsadministrative personale. Brugere kan bidrage med værdifulde kvalitative tilbagemeldinger om byggeriets idégrundlag. Først blevet individuelt interviewet dernæst via fokusgrupper. Slutlig er bygherrerne eller initiativtagerne samt arkitekterne blevet interviewet på baggrund af brugernes svar.

1. GENERATIONS LAVENERGI RÆKKEHUSE MED ØKOLOGISKE TILTAG

"Økohus 99" er beliggende i Ikast og udspringer af en arkitektkonkurrence udskrevet af By- og Boligministeriet i midten af 1990'erne som Vandkunsten vandt. Konkurrencen sigtede på en helt ny gennemtænkning af almene rækkehuse på grundlag af økologiske- og arkitektoniske betragtninger f.eks. længere holdbarhed, minimalkonstruktioner, et væsentlig lavere energiforbrug, formindsket vandforbrug, mindre affald og bedre indeklima. De opførte boliger er baseret på et zoneopdelt princip, hvor store sydvendte vinduer og "tunge" bygningsmaterialer akkumulerer passiv solvarme. Rækkehusene ligger i en tidligere æbleplantage hvor landskabsplanen bidrager med egne små haver, rodzoneanlæg, vandkanaler der tilsammen giver et rigt dyreliv med naturen tæt på.

PASSIVHUSE EFTER TYSK STANDARD

"Lærkehaven III" er beliggende i Lystrup nord for Århus. Rækkehusene er et resultat af en international arkitektkonkurrence udskrevet i 2003 som SHL Architects vandt. Her er der tale om højisolerede lavenergihuse bygget af tyske entreprenører og efter tysk standard til passivhuse.

Konkurrencens overordnede formål var at få demonstreret et stort sammenfald mellem de elementer, der skaber stærk, smuk og velfungerende arkitektur, og de elementer der skaber bæredygtig arkitektur. Boligerne skulle gavne det globale miljø, beboernes livskvalitet og en sund totaløkonomi.

LAVENERGIBYGGERI 2020 MED ØGET SELVFORVALTNING

"Grøndalsvænge" er beliggende i Københavns nordvestkvarter. Bebyggelsen er tegnet af ONV arkitekter og er resultatet af én blandt flere forsøgsbyggerier opført efter AlmenBolig+. Dette koncept, kombinerer hovedsageligt billiggørelse i produktionen med beboernes selvforvaltning i forhold til drift og vedligeholdelse. Det er højisolerede lavenergihuse opført efter energiklasse 2020, hvor beboerne selv har mulighed for at indrette boligerne med opsætning af indvendige vægge m.v. Der er ingen vicevært i bebyggelsen, så drifts- og vedligeholdelse er beboernes forpligtigelse.

PAS PÅ KOMPLICERET TEKNOLOGIER

Den generelle konklusion er, at det bæredygtige ofte går tabt i f.eks. den daglige udnyttelse af de tekniske installationer i de bæredygtige, almene boligbyggerier. Dels var personalet ikke informeret og uddannet godt nok til at servicere dem, og dels var beboerne ikke tilstrækkeligt vidende om de forskellige installationer. Grundet manglende viden om de bæredygtige løsninger mister brugerne projektinteressen - teknologier bliver forkert anvendt og er vigtige resultater, der peger på hvor-

for, bæredygtigheden i bæredygtige almene boliger ikke fungerer i dag.

MERE BRUGERINVOLVERING

Bygherrerne kan med fordel for-undersøge den lokale kontekst med henblik på, om brugernes behov bliver imødekommet.

I værste fald kan lokalsamfundets manglende projektinteresse - lokal traditionel kultur og negative narrativer bliver barrierer for at få det bæredygtige projekt til at fungere. Bygherrerne kan bygge mere brugervenlige boligbebyggelser, hvis man tidligt involverer kommende de tre brugergrupper, for hvad angår deres ønsker om fælleskab og privathed, tilgængelighed, sikkerhed og tryghed, omdannelse, viden, information samt teknologi og kommunikation. For hvad nytter det at springe brugerinvolveringen over, hvis brugerne derefter føler sig overset og mindsker ejerskabet af projektet? Hvad er glæden ved at bygge et alment bæredygtigt boligbyggeri, hvis det ikke fungerer for hverken brugerne eller gavner bæredygtigheden?

BYGHERRERNE SKAL STILLE STØRRE KRAV

De almene bygherrer bør sætte større krav til entreprenørerne og rådgiverne, når bæredygtigt byggeri overleveres. Det skal sikre en mere kvalificeret overførelse af viden og information til dels bygherren og brugerne med hensyn håndtering af de bæredygtige teknologier f.eks. ift. forventet anvendelse, drift- og vedligeholdelse m.v.

ØNSKET OM BÆREDYGTIGHED

Overordnet har resultaterne i nærværende undersøgelse bidraget til en mere helhedsorienteret forståelse af de komplekse parametre og processer, der gør sig gældende ift. brugere, bæredygtighed og dansk almen boligarkitektur. Resultaterne viser især, hvilken afsmittende virkning social bæredygtighed har på den miljømæssige- og økonomiske bæredygtighed, når social bæredygtighed ikke fungerer i praksis.

Jeg mener, at erfaringerne fremadrettet med fordel kan anvendes i øget samspil mellem bygherrerne, brugerne, entreprenørerne og rådgiverne for at understøtte bæredygtighed efter den tredelte forståelsesmodel.